

آوازی دانش:

خبرنامه کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد

شماره ۲۵ - تابستان ۱۳۹۲

فهرست مطالب

۴	سرمقاله
۶	مقالات
۶	مروری بر طراحی و تجهیزات کتابخانه ای
۱۵	ساختمان های سبز: با بررسی موردی استاندارد لید در کتابخانه ها
۱۷	گفتگو
۱۷	توصیف ساختمان و تجهیزات کتابخانه اسکندریه از نگاه ریاست کتابخانه دانشگاه ادیان و مذاهب قم
۲۰	معرفی کتابخانه های واحدهای دانشگاه
۲۰	گزارشی از فعالیتهای کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی
۲۲	کتابخانه دانشکده مدیریت و حسابداری دانشگاه شهید بهشتی
۲۴	معرفی کتاب
۲۴	طراحی کتابخانه (اصول و مبانی معماری و طراحی داخلی کتابخانه ها از کلاسیک تا مدرن)
۲۴	کتابخانه
۲۵	اخبار
۲۵	گزارش برگزاری کارگاههای آموزشی ضمن خدمت برای کتابداران دانشگاه
۲۶	تصویب دوره دکتری علم اطلاعات در دانشگاه آزاد واحد شمال تهران

خبرنامه کتابداری و اطلاع رسانی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه شهید بهشتی، شماره ۲ -

تابستان ۹۲

سردبیر: دکتر بهروز دری

همکاران این شماره:

کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی	پرستو نقدی
استادیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی دانشگاه شهید بهشتی	امیر رضا اصنافی
کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی	مهرسا فرد حسینی
کارشناس کتابداری و اطلاع رسانی	رویا صالحی
کارشناس کتابداری و اطلاع رسانی	پروانه پوریانی جوان
کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی	سحر جهانگیری
کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی	فاطمه فریدوش
کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی	معصومه نیک نیا

* نقل اخبار و مطالب با ذکر مأخذ بلامانع است.

* خبرنامه در ویرایش و اصلاح مطالب آزاد است.

نشانی: تهران، ولنجک، بلوار دانشجو ، دانشگاه شهید بهشتی، کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد

تلفن: ۰۲۳۳۰۲۹۹

دورنگار: ۱۹۹۱۳۴۲۲

پست الکترونیکی: library@sbu.ac.ir

نشانی الکترونیکی : <http://lib.sbu.ac.ir>

سرمقاله

دکتر بهروز دری^۱

مرجعیت دیگر یعنی عالم ذهن و زبان فارغ نبوده بلکه محمل بروز عینیت بواسطه تجلی ذهن و زبان محسوب می شود. کتاب مرجع دارای تعریف، ویژگی ها و انواع مختلف است. کتب مرجع، کتبی است که برای دستیابی به دانش و آگاهی در زمینه های گوناگون به آن رجوع می شود معمولاً کتب مرجع واجد ویژگی هایی از جمله داشتن ساختاری منظم و مستقل، حاوی پاسخ های بسیار برای سوالات، وجود مطالب اصلی، بنیادی و تأثید شده و قابل اعتماد به صورت فشرده، و اما جامع است. (احمدی گیوی ۱۳۷۳)

نهاد کتابخانه ها در هر دانشگاه به عنوان نهاد علم از جمله ارکان توسعه دانش و علم محسوب می شود نهادی که به نظر می رسد می تواند امکان تجمع پدیده های مرجع در عالم واقع عینی کتاب، انسان، گروه سازمان را در کنار هم فراهم آورد. گرچه به تعییری ساده کتابخانه محل جمع آوری، دسته بندی، طبقه بندی، نگهداری و.... مجموعه کتاب از حوزه های مختلف تخصصی است لیکن بواسطه ماهیت و رسالت کتاب، کتابخانه در واقع محلی برای انتقال، تولید و اشاعه دانش محسوب می شود. کتابخانه بستر توسعه استعدادها و توانمندیهای علمی دانش دوستان، دانشگران و دانش جویان است. عناصر علمی دانشگاه اعم از استاد و دانشجو و محقق بدون ارتباط مجازی و حقیقی با کتابخانه امکان حرکت در یک مسیر علمی را نخواهند داشت.

در راستای انقلاب های علمی دنیا، انقلاب تکنولوژی ارتباطات و اطلاعات، ماهیت و فضای کانون هایی همچون کتابخانه را در یک محیط آکادمیک دگرگون کرده است. در حدود ۷۰۰ سال قبل از میلاد حروف الفبا در یونان اختراع بزرگی محسوب شد و دانشمندان بسیاری این تکنولوژی مفهومی را زیر بنای توسعه فلسفه و علوم غربی شناسایی کردند و از آن برای پل زدن بر شکاف میان گفتار و زبان مکتوب استفاده نمودند، سال ۲۷۰۰ پس از اختراع حروف الفبا، شاهد یک دگرگونی فناورانه هستیم که از لحاظ ابعاد تاریخی به واقعه فوق شیوه است. یکپارچگی شیوه های مختلف

در ایجاد و توسعه دانشگاهها، با روندی تاریخی و از حيث بستر توسعه، سه رویکرد مطرح بوده که زمینه سه رسالت و کارکرد را فراهم ساخته است.

۱. آموزش (انتقال دانش): در این عرصه، دانشگاه محل تربیت دانش آموختگان فرهیخته و نیروی انسانی متخصص است.
(رویکرد دانشگاههای انگلستان)

۲. پژوهش (تولید دانش): دانشگاه چارچوبی است که خلاقیت و نوآوری را به حد اکثر توان خود می رساند. تولید دانش، پویائی دانشگاه را حفظ نموده و منجر به پاسخ و نیازهای جامعه و حل مشکلات می شود.
(رویکرد دانشگاههای آلمانی).

۳. خدمات اجتماعی (اشاعه دانش): دانشگاه، نتایج یافته های علمی خود را در اختیار جامعه قرار داده، از فعالیت های علمی در همه سطوح اجتماع بهره برداری می گردد- رویکرد دانشگاههای آمریکایی (عباسی مقدم ۱۳۸۶ به نقل از دانشگاه، و مرجعیت علمی، کمیل دودی ۱۳۸۹)

دانشگاه یک نهاد علمی است. و بواسطه ویژگی نهادی خود بستر تحقق مرجعیت علمی است. مرجعیت در هر حوزه ای از پدیده ها، معنا و مفهوم ویژه ای می یابد. در یک تقسیم بندی مرجعیت در سه عالم ذهن، عالم زبان و عالم واقع، قرار گرفته است. در عالم واقع موارد متعددی را می توان دریافت که به مرجع بودن وصف شده اند، با رعایت اختصار پدیده های مرجع در عالم واقع به کتاب، انسان، گروه و سازمان خلاصه شده است. پدیده کتاب از دو

^۱. رئیس کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد

نشریه آوای دانش، بولتن تخصصی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه شهید بهشتی در آغاز راه انعکاس توامندی ها و برنامه های توسعه اطلاعات و فناوری ارتباطات در عرصه پایگاههای علمی است. بخش عمده ای از ظرفیت و محتوای نشریه به انعکاس دانش و تجربیات حوزه های مختلف کتابخانه های دانشگاه اختصاص خواهد یافت. بواسطه اهمیت یک رسانه در تجمیع دانش و اطلاعات تخصصی ضرورتی است که نیازمند مشارکت فعلی و همه جانبی اصحاب اندیشه و فکر این گونه نهادهای پشتیبان توسعه علم و فناوری است. از اینرو ضمن ارج نهادن به تلاش های انجام شده در خصوص توسعه فرهنگ کتاب و کتابداری، اهتمام جدی در قالب یک برنامه کار با هدف گذاری در عرصه های توسعه مجازی و حقیقی کار کتابداری توصیه می شود. باشد تا در برخوردارشدن نماد دانشگاه شهید بهشتی از مرجعیت علمی کشور، نهاد کتابخانه های دانشگاه از جایگاهی مطمئن و پشتیبان در توسعه علمی دانشگاه برخوردار شوند.

ارتباطات در چارچوب شبکه های تعاملی به عبارت دیگر ابر متن یا فرا زبانی که برای نخستین بار در تاریخ، شیوه های مكتوب، شفاهی و دیداری شنیداری ارتباطات انسانی را در چارچوب یک سیستم یکپارچه می سازد، روح انسان در تعاملی نوین میان دو بخش ذهن، یعنی ماشین و زمینه اجتماعی، دوباره وحدت خود را باز می یابد. به رغم ایدئولوژی علمی تخیلی و هیاهوی تجاری پیرامون ظهور آنچه به شاهراه اطلاعاتی موسوم است، نمی توان اهمیت این پدیده ها را نادیده گرفت.

در حالیکه در یک جامعه اطلاعاتی با توسعه فضای الکترونیک، ماهیت کارکرد رسانه ها در انتقال مفهوم و پیام کاملاً دگرگون شده است. ماهیت کار کتابداری و کتابخانه نیز رویکردی متفاوتی را نیازمند است. توسعه فضای مجازی، چگونگی دسترسی به منابع اطلاعاتی را متنوع کرده است. در این شرایط جمله کار کتابدار خدمات یک روش سنتی حفظ و نگهداری کتاب نیست. بلکه یک کتابدار و جامعه کتابداران نیازمند برخوردارشدن از سطح و گونه های تخصصی هستند تا بتوانند امکان پاسخگویی به هوشمندی محیط دانشگاه را به عنوان یک نهاد علمی فراهم سازند.

به این ترتیب مرجعیت علمی دانشگاه دگرگونی در تمام پدیده های مرجع در عالم واقع، یعنی کتاب، انسان، گروه و سازمان را موجب خواهد شد. پیدایش رفتار جدید و در عین حال توسعه مستمر و پایدار رفتارهای فردی، گروهی و سازمانی نیازمند مدیریتی هوشمند در هر یک از عرصه های ایجاد مرجعیت در عالم واقع است. از اینروست که در یک فضای رقبابتی غیر قابل انکار و بواسطه ضرورت حضور در رقابت علمی و کسب موقعیت و جایگاه برتر در مجموعه دانشگاهها و نهادهای علمی، رکن ساختار و پایگاههای اطلاعات علمی از جایگاهی رفیع و بنیادین برخوردار است. توسعه و تجهیز کتابخانه و فراهم نمودن بستری جهت همگام شدن با توسعه علمی در عصر فناوری اطلاعات و ارتباطات از جمله ضرورتها و بایسته هاست.

مقالات

مروری بر طراحی و تجهیزات کتابخانه ای

رقیه صالحی^۱پروانه پوریانی جوان^۲

تهویه هوا، تسهیلات خروجی و ورودی مناسب در ساختمان برای معلولین جسمی، ذهنی، پوشاندن کف کتابخانه با کفپوش مناسب و تسهیلات انتقال منابع کتابخانه ای و مراجعان و کارکنان بین طبقات مختلف مورد توجه قرار می گیرد.

کلید واژه : ساختمان کتابخانه، تجهیزات کتابخانه، منابع کتابخانه، امکانات کتابخانه

چکیده

مقدمه

کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی از گذشته تاکنون در فراهم آوردن منابع اطلاعاتی و اشاعه آن نقش به سزاگی داشته اند، شاید برخلاف امروز که "معمول" می توان از طریق رسانه های ارتباطی و بویژه اینترنت به اطلاعات دستیابی پیدا کرد در گذشته فقط از طریق مراجعه به کتابخانه ها دسترسی به منابع اطلاعاتی امکان پذیر بود از این رو تمامی محققین، دانشمندان و صاحبان اندیشه خود را مديون خدماتی می دانند که در کتابخانه ها ارائه می شده است. بنابراین نقش انواع کتابخانه ها در گردآوری، سازماندهی و اشاعه دانش بشری برکسی پوشیده نیست. کتابخانه ها برای ارائه بهتر خدمات همیشه مجبور به اختصاص محلی مناسب برای ارائه خدمات متنوع خود بوده اند. کتابخانه ها که در گذشته های دور در مساجد، کلیساها، مدرسه ها و مکان های مذهبی و بعضاً "کاخ پادشاهان و امرا تشکیل می شد بعداً" به دلیل نیاز و مراجعه عامه مردم به آن، در مکان های ارائه مجرا و اختصاصی گردآوری شد به طوری که کتابخانه های مجلل و زیبا با کارآیی بسیار بالا نتیجه انتظارات مردم از کتابخانه و مراجعه مستمر طالبان علم و دانش به آن بود. با توجه به شرایط فرهنگی هرکشور و اقبال عمومی و توجه دولت مردان، کتابخانه های عظیم و مجلل در انواع مختلف عمومی، دانشگاهی، ملی، مساجد و غیره ساخته شد.

طراحی نقشه ای کتابخانه ها باید به گونه ای باشد که همه قسمت ها و کارکنان کتابخانه در ارتباط و همکاری تنگاتنگ با یکدیگر بوده و با کاربران نیز ارتباطی تعاملی داشته باشند از این رو بدون توجه به نوع کتابخانه دو اصل اساسی در کتابخانه باید لحاظ شود:

۱. تنوع و ظایف و عملکردها

۲. انعطاف پذیری و هماهنگی آن ها

رعایت این دو اصل سبب می شود که بخش های مختلف کتابخانه به گونه ای در کنار هم چیده شوند که تک تک به منزله یک کل عمل کنند و با رعایت انعطاف پذیری حداقل استفاده از فضای عمل آمده و امکان توسعه بخشیدن نیز منظور شود. کتابدار و مشاوران طراحی بایستی از نزدیک در گیر طراحی ساختمان و فضای داخلی آن باشند فضای سازی کلی و عمومی کتابخانه ها مناسب با برنامه ها و نیازهای آتی و نیز فعالیت های بخش های مختلف آن صورت خواهد گرفت. در طراحی کتابخانه مواردی چون سهولت نظارت بر کاربران و تدبیر امنیتی، رعایت اصول پیشگیری و اطفای آتش، روشناکی و دما و رطوبت نسبی مناسب در مخازن، ایجاد سیستم

^۱. کارشناس کتابداری و اطلاع رسانی^۲. کارشناس کتابداری و اطلاع رسانی

در آنها، موقعیت‌های محیطی رضایت‌بخشی نیز فراهم گردد.

پیشرفت‌های اخیر در ساخت و ساز کتابخانه‌ها، در حال حاضر، امکان طراحی و ایجاد فضاهای کتابخانه‌ای باز و وسیع را فراهم کرده است. استفاده از فرش و افزایش میزان انعطاف‌پذیری در توزیع دستگاه‌های مکانیکی موجب گردیده است که نیاز به فضاهای محیطی بسته در کتابخانه‌ها تا حد زیادی کاهش یابد. این جریان، علاوه بر آنکه انعطاف‌پذیری و جذابیت بیشتری دارد، دارای قابلیت استفاده از وسائل و تجهیزات قابل حمل؛ مانند دیوارک‌ها و دیوارهای کاذب یا جداکننده است. قفسه‌های کتاب یکرو یا دورو، می‌توانند بخش‌ها را به‌طور جالبی از یکدیگر جدا کنند و شب هنگام که استفاده‌کننده‌ای در کتابخانه نیست، جایه‌جا و یا به‌شیوه دیگری چیده شوند. انواع گوناگون تابلوهای نمایشی و تصاویر تربیتی نیز می‌توانند شرایط مشابهی به وجود آورند. این گونه انعطاف‌پذیری، که به‌واسطه شبکه‌ها و روش‌های جدیدتر معماری در کتابخانه‌ها فراهم آمده، شرایط بهتری را برای تجهیز کتابخانه‌ها فراهم ساخته است.

طرح‌های زودگذر در معماری، مشکلات عدیدهای را برای مسئولان طراحی فضاهای داخلی کتابخانه‌ها پدید آورده است. گرایش به استفاده افراطی از شیشه در چند سال گذشته نتایج اسفباری را به‌دنبال داشته است. در نتیجه، کتابداران خود مسئولیت تجهیز فضاهایی را بر عهده گرفتند که حاصل انتخاب خود آنان بود. در اوایل دهه ۱۹۷۰ استفاده از طرح‌ها و اشکال حجمی و فشرده در سبک معماری باب شد که این امر به‌نوبه خود، در اغلب موارد، استفاده از وسائل و تجهیزات حجمی کتابخانه‌ای را طلب می‌کرد. وقوع چنین پدیدهای طبعاً انعطاف‌پذیری، ظرفیت، و گنجایش کتابخانه را محدود می‌کرد و مجزاسازی و قدرت تشخیص بخش‌های مختلف

وجود کتابخانه‌های مجلل در هر دوره تاریخی نشان از توجه مردم و حاکمان به مسائل علمی، فرهنگی و هنری دارد.

نخستین سنگ بنای کتابخانه را سران و زمامدارن کشورها نه به قصد صرف "ایجاد کتابخانه بلکه برای حفظ و نگه داری اسناد و گزارش‌های مخصوص و محترمانه پایه گذاری کردند. اظهار نظر درباره ساختار و ترکیب ساختمان کتابخانه، بررسی امکانات و تسهیلات ساختمان، محاسبات مربوط به شبکه، تعیین تعداد و محل ستون‌ها و دیوارها، مقاومت کف‌های سالن، ارتفاع سقف، و نظایر آن به عهده معمار ساختمان است. معمار با اطلاعات ارائه شده از سوی کتابدار طراحی و محاسبه را انجام می‌دهد و کتابدار با بررسی نقشه معمار از تامین خواسته‌های خود مطمئن می‌شود. کتابخانه باید محیطی باز، جذاب، دل‌انگیز و شوق‌انگیز برای کاربران در هرسن و سالی که باشند را فراهم سازد.

طراحی و تجهیز ساختمان کتابخانه

تغییرات ناشی از شیوه زندگی قرن بیستم بر طراحی و معماری ساختمان‌ها، همانند سایر رشته‌های هنری تأثیر نهاده است. عدم تمرکز در طراحی و معماری ساختمان کتابخانه موجب بروز برخی تحولات در فلسفه خدمات کتابداری گردیده است. هرچه مفاهیم مربوط به فضا، طراحی، و معماری به‌سوی غیررسمی شدن پیش می‌رود، طراحی فضاهای باز و انعطاف‌پذیر برای معماران و مهندسان طراح نیز امکان‌پذیرتر می‌گردد. در چنین شرایطی، کتابداران خواستار فضایی هستند که امکان ارائه هرچه بهتر و غیرتصنیعی تر خدمات کتابخانه‌ای را فراهم سازد. یکی از نتایج مهم عمدۀ سبک جدید معماری کتابخانه‌ای، وجود اتاق‌ها و فضاهای بسته کمتر است. در گذشته لازم بود برای هریک از این اتاق‌ها، به‌سبب ملاحظات خاصی که در ساختار آنها وجود داشت، عملکردی جداگانه و ویژه تعریف شود تا، علاوه بر ایجاد سکوت و آرامش

برنامه‌ها و نیازهای آتی، و نیز فعالیت‌های بخش‌های مختلف آن صورت خواهد گرفت. هنگامی که یک مهندس معمار عهده‌دار طراحی نقشه ساختمان کتابخانه می‌گردد، به فضاهای داخلی ساختمان باید به اندازه نمای خارجی توجه کند. با این همه، این کتابدار است که باید مسئولیت نهایی فضاسازی داخلی ساختمان کتابخانه را، به گونه‌ای کاملاً رضایت‌بخش، بر عهده گیرد، زیرا او تنها کسی است که کاملاً با عملکردهای بخش‌های مختلف کتابخانه و وظایف اجرایی هریک از آنها آشناست.

اما در نهایت، بهره‌گیری کتابداران از مشورت‌ها و راهنمایی‌های مشاوری مدقّر و آگاه به امور کتابخانه‌ها نیز از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. مشاور مُجرب و کارآزموده با کتابخانه‌های مختلف و فضاسازی‌ها و نمایهای داخلی بسیاری آشناست؛ از این رو، قادرست در مقابل بسیاری از مسائل، دشواری‌ها، و تدبیری که ممکن است به کار گرفته شود برخوردي محاطانه و آگاهانه نشان دهد.

برنامه ساختمان کتابخانه

بیانیه برنامه ساختمان کتابخانه و یا به طور ساده " برنامه کتابخانه " ، یک سند اساسی برای طراحی کتابخانه است . هدف برنامه کتابخانه ، تعریف نوع کتابخانه مورد نیاز ، اندازه مجموعه ، مقدار فضای لازم ، و غیره است . باید انعطاف پذیر باشد ، به نحوی که برنامه ایده های متحول در رابطه با کتابخانه را منعکس کند ، حتی اگر برخی از ارقام اساسی موجود در برنامه تغییر نکنند.

محتوی برنامه کتابخانه برای کتابخانه های مختلف متفاوت است ، یعنی هیچ دو برنامه ساختمان کتابخانه نمی توانند و یا باید یکسان باشند، ولی معمولاً " مباحث زیر در یک برنامه متوسط گنجانده می شود:

- 1- خصوصیات کلی ،

کتابخانه را دشوارتر می ساخت. بهتر آن است که ساختمان کتابخانه و تجهیزات موجود در آن کاملاً ساده، عادی، و طبیعی جلوه کند. طرح‌ها و شکل‌های درهم و برهم، و عجیب و غریب، گرچه در نگاه اول موجب حیث و شگفتی بیننده می‌شود، بیشتر حاصل تصورات خاص مهندس طراح و معمار است و حتی در بسیاری از موارد عملاً غیرقابل استفاده و دست و پاگیر است، و تجهیز این قبیل ساختمان‌ها نیز کاری بس دشوار خواهد بود. البته واکنش مهندس معمار در چنین شرایطی ممکن است این باشد که خود مسئولیت تجهیز چنین ساختمانی را بر عهده خواهد گرفت، و این درست همان چیزی است که نتایج اسفباری را به دنبال خواهد داشت.

ملاحظات اقتصادی

کتابخانه‌های جدید در زمینه تهیه تجهیزات کتابخانه‌ای باید به این نکته توجه داشته باشند که بودجه تهیه تجهیزات اولیه کتابخانه‌ای، در ابتدا نسبتاً زیاد جلوه می‌کند، و به همین سبب، گاه می‌توان تعداد بیشتری صندلی، قفسه، و جز آن را برای نیازهای آتی خریداری و انتبار کرد؛ حتی اگر بیش از آنی باشد که در قدم اول مورد نیاز است. در غیر این صورت، بودجه و هزینه‌ای که بعدها به رفع نواقص اختصاص می‌یابد باید به مراتب بیشتر از بودجه‌ای باشد که در ابتدا صرف تهیه تجهیزات شده است. از این رو، مسئول تهیه تجهیزات کتابخانه‌ای، چنانچه آگاهانه تصمیم بگیرد، می‌تواند از بسیاری از هزینه‌های گراف بعدی پرهیز کند.

فضاسازی

چنانچه کتابدار از نزدیک در گیر طراحی ساختمان کتابخانه و فضای داخلی آن باشد، فضاسازی کلی و عمومی ساختمان مناسب با

^۱. Library program

کتابخانه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد تجهیزات خوانده می‌شود. کتابخانه‌ها برای تدارک وسایل، علی‌رغم سیاست‌های گوناگون، دارای هدف مشترک هستند و برای تحقق آن، نیازها را اولویت‌بندی می‌کنند و پس از قطعی شدن آن، ملاک‌هایی را در نظر می‌گیرند که مهم‌ترین آن‌ها رعایت استاندارد فنی، زیبایی ظاهری، هماهنگی لوازم با یکدیگر و سودمند بودن است. تجهیزات کتابخانه بر اساس انواع و اندازه کتابخانه عبارتند از: کلیه وسایل دیداری و شنیداری و ابزار مرتبط با آن‌ها مانند دستگاه‌های خواندن ریزنگار، دستگاه نمایش فیلم و اسلاید، دستگاه ضبط صوت، اوپک، اوره德، رایانه، چاپگر، ابزار کمکی رایانه و جز آن؛ وسایل کمک‌آموزشی دیداری و شنیداری مانند عکس، نقشه، کره جغرافیایی، صفحه، فیلم، فیلم استریپ، ریزنگار، اسلاید، نوار کاست، نوار ویدئو، دیسکت، نرم‌افزارهای مختلف، و جز آن؛ قفسه‌های نگهداری این مواد؛ دستگاه تکثیر؛ دستگاه عکسبرداری از اسناد؛ دستگاه پست تصویری (دورنگار) و پست الکترونیکی. تأمین تجهیزات فیزیکی کاملاً مناسب برای مجموعه‌های کتابخانه‌ای نه تنها امری ضروری است، بلکه موجب ارائه خدمات کتابخانه‌ای به‌شکلی کاملاً مناسب می‌گردد.

تاریخچه. ایجاد ساختمان و تجهیزات ویژه کتابخانه‌ها از قرن‌ها پیش معمول بوده است. با این‌همه، بیشتر این ساختمان‌ها و تجهیزات، گرچه زمانی بسیار مناسب به‌نظر می‌رسید، در حال حاضر با اندیشه‌های جدید و فعالیت‌ها و عملکردی‌های نوین کتابخانه‌ها سازگاری و تناسب ندارند. در قرن بیستم، تأکید بر ارائه خدمات به‌صورت پویا به مراجعان و استفاده‌کنندگان از مجموعه کتابخانه‌ها موجب گردید که دگرگونی‌های عمده‌ای در سبک معماری کتابخانه‌ها پدید آید و به‌دلیل آن، تجهیزات نیز از نقش مهمی برخوردار گردد.

- ۲- ماهیت کاربران کتابخانه ،
 - ۳- خصوصیات ساختمانی، الزامات فضایی
 - ۴- خدماتی که باید ارائه شود.
- خصوصیات عمومی برنامه ساختمان کتابخانه از اجزایی که باید در " برنامه ساختمان کتابخانه^۱" گنجانده شود خصوصیات عمومی است . این خصوصیات عبارتند از :
۱. اهداف کتابخانه . اهداف کتابخانه چیست و چه تاثیری بر طراحی آن خواهند داشت ؟
 ۲. نوع کتابخانه . آیا کتابخانه محلی است که در آن کاربران تحقیقاتی جدی و گذشته نگر را انجام می‌دهند، ویا بیشتر خدمات آن معطوف به ارائه سریع داده‌های جاری است ؟ آیا خصوصیات دیگری نیز وجود دارد که نقش آن را در سازمان مادر بیان کند ؟
 ۳. موقعیت کتابخانه . آیا کتابخانه به تازگی گسترش یافته و در حال رشد است ویا در مرحله آغازین رشد خود است ؟ آیا خدمات دیگری به کتابخانه در آینده نزدیک باید اضافه شود ؟
 ۴. محل کتابخانه . چه نوع محلی بیشتر به نفع کتابخانه است ؟ چه فعالیت‌ها یا بخش‌هایی بیشترین قربت را با کتابخانه دارند؟ (شریف مقدم، ۱۳۸۶)

^۲ تجهیزات کتابخانه‌ای

مجموعه ابزارها و لوازمی که در نگهداری، سازماندهی، خدمات و اشاعه اطلاعات

¹. library building program

². Library equipment

بپردازند. هرچه میزان آگاهی کتابداران مجرب و وزیریده نسبت به نیازهای اطلاعاتی مراجعان - به سبب ارتباطهای غیررسمی - افزایش می‌یافتد، این امر آشکارتر می‌شود که برقراری چنین ارتباطی برای مراجعان دلپذیرتر است و نیازهای اطلاعاتی و منابع مورد نیاز آنان بهتر و بیشتر فراهم می‌گردد (عازم، ۱۳۷۸).

برخی انواع تجهیزات و فضاسازی‌ها

در اینجا انواعی از تجهیزات و چگونگی جای دهی آن‌ها در ساختمان کتابخانه مورد اشاره قرار می‌گیرد.

۱. بیشتر استانداردهای مربوط به وسایل و تجهیزات کتابخانه‌ای طرح‌هایی هستند که بر اساس تجربه‌های طولانی فراهم گردیده‌اند. نباید تلاش کرد که کلیه وسایل از نو طراحی شود. با این همه، توجه به نگرش‌ها و اندیشه‌های جدید موجود در این زمینه می‌تواند بسیار مفید و سودمند باشد. به‌طور مثال، انواع گوناگونی از تجهیزات (از قبیل جعبه‌ها و قفسه‌های میکروفیلم) وجود دارد که هیچ‌گونه استاندارد رضایت‌بخشی در مورد تولید آن‌ها موجود نیست. به هر حال، بیشتر اقلام مربوط به تجهیزات کتابخانه‌ای دقیقاً مناسب با کاربردی که دارند طی سال‌ها تجربه شکل گرفته‌اند. عاقلانه نیست که وسیله جدیدی که هنوز کاملاً آزمایش نشده بی‌دلیل جایگزین وسیله‌ای شود که کارآیی آن در طول زمان به اثبات رسیده است؛

۲. سادگی معمولاً در بیشتر موارد نوعی مزیت محسوب می‌شود؛ و این امر در مورد وسایل و تجهیزات کتابخانه و نیز فضاسازی داخلی آن صادق است؛

۳. باید از جایگزینی مکرر اقلام مشابه پرهیز کرد؛

۴. قفسه‌آرایی باید به‌گونه‌ای انجام گیرد که امکان استفاده هرچه بیشتر از کتاب‌ها فراهم آید و کتابدار بتواند به راحتی مراجعان را به

در ساختمان کتابخانه‌های گذشته، وسایل و تجهیزات بیشتر با هدف کلی استفاده مراجعان ساخته می‌شد. کتابخانه‌های پیش از قرن بیستم، غالباً دارای تالارهایی با سقف‌های بلند بود. در این کتابخانه‌ها، کتاب‌ها بر روی قفسه‌های بلند قرار می‌گرفت؛ به‌گونه‌ای که برای دسترسی به آنها می‌بایست از نرده‌بان استفاده می‌شد. ردیف‌هایی از میزهای بلند که توسط چراغ‌های مطالعه روشن می‌شد و نیز تعداد زیادی نیمکت و صندلی ردیف‌شده در این کتابخانه‌ها قرار می‌گرفت. آن دسته از کتاب‌هایی که در اتاق‌های مطالعه بر روی قفسه‌ها قرار نداشت در مخازن و اتاق‌های دربسته نگهداری می‌شد و فقط توسط کارکنان کتابخانه مورد استفاده قرار می‌گرفت یا توسط آن‌ها به امانت داده می‌شد.

در چهار دهه نخستین قرن بیستم، دگرگونی عمده‌ای در فعالیتها و عملکردهای کتابخانه‌ها صورت نگرفت؛ و به همین سبب، سبک معماری کتابخانه‌ها و طراحی داخلی آن‌ها نسبتاً ایستادی ماند. با این همه، پیشرفت‌های مقدماتی در نظامهای کتابخانه‌ای، به‌ویژه در کتابخانه‌های مراکز آموزش عالی، سبب پدید آمدن نوآوری‌هایی در این زمینه گردید و کتابخانه‌هایی که دارای مجموعه‌های کوچک‌تر بودند به کتابخانه‌هایی با مخازن باز تبدیل شدند. باز بودن مخازن در این نوع کتابخانه‌ها کمتر اجازه می‌داد که مجموعه‌ها به صورت جدی‌تر و رسمی‌تری طبقه‌بندی شوند و در فضایی متمرکز جای گیرند؛ به همین سبب، در اطراف کتابخانه و چهارگوشه آن‌ها مجموعه‌هایی کوچک از کتاب‌ها به چشم می‌خورد و بدین ترتیب، برخی تجهیزات غیرمتعارف کتابخانه‌ای که تا آن زمان چندان متداول نبود به کتابخانه‌ها راه یافت. علاوه بر این، بودن طبقه‌بندی متمرکز و رسمی سبب گردید که کتابداران به خدمات راهنمایی و مشاوره و مرجع، که در گذشته معمول نبود،

کتابخانه از مراجعه به آن صرف نظر می‌کند. سادگی و سهولت در ساختار کتابخانه و شیوه سازماندهی مواد و منابع موجود در آن، سهولت و جذابیت در فضاسازی‌های داخل و استفاده از نشانه‌ها و علائم راهنمای کتابخانه را به مکانی دلپذیرتر برای استفاده تبدیل خواهد کرد (عازم، ۱۳۷۸).

وسایل کتابخانه

در هر مکان وسایلی که مورد استفاده قرار می‌گیرد بیشتر برای برآوردن دو نیاز است: آرایش و آسایش. نسبت این دو و ارجحیت یکی بر دیگری به نوع کار و انتظاری که از آن داریم وابسته است. مثلاً "مبناي سنجش و گزینش وسایل در کارگاه آهنگری"، "کارآیی "آن وسایل است و در تاثر یا اپرا "زبایی" آن. مراد از واژه "استاندارد" که به تازگی برای تعیین میزان کمی و کیفی بسیاری از پدیده‌ها، منجمله وسایل ، به کار می‌رود، ایجاد تناسب بین این دو معیار است . و "استاندارد کردن " لوازم کتابخانه نیز به معنای یکسان کردن آن لوازم بر پایه تناسب بالا و به خاطر جلوگیری از روش "کوشش و خطأ" و هدر رفتون وقت و نیرو و نیز به خاطر افزایش بازدهی وسایل است.

در کتابخانه کاربرد وسایل بیشتر مورد نظر است و زبایی در درجه دوم اهمیت قرار دارد. به گفته دیگر، در محدوده ارقام و معیارهای استاندارد وسایل کتابخانه بیشتر به کاربرد توجه شده است و تنها در این چهار چوب است که هر کتابخانه می‌تواند بر حسب امکان و سلیقه خود به زیبا سازی نیز بپردازد. بی‌شک آراستگی ظاهر کتابخانه از عوامل عمدۀ جلب خواننده می‌تواند باشد. لکن این آراستگی نباید مانع راحتی خواننده شود. چنان‌که اگر میز خوش تراشی به سبب کمی ارتفاع موجب ناراحتی خواننده شود کارآیی و ارزش کمی خواهد داشت. اصولاً وسایل کتابخانه‌ها حجمی و محکم بوده و از چوب ساخته می‌شوند. اگرچه بسیاری

قفسه‌ها و کتاب‌های مورد نظر شان راهنمایی کند و بر رفت و آمد افراد در میان قفسه‌ها نیز نظارت داشته باشد؟

۵. چون عملکردها دگرگون شده است، فضاسازی داخل کتابخانه نیز باید متناسب با آن ها تغییر کند. نباید انتظار داشت که ساختار کنونی تجهیزات کتابخانه برای همیشه مطلوب بماند. تجهیزات را باید بتوان هر زمان که لازم است جابه‌جا کرد. از خرید انبوه تجهیزات کتابخانه‌ای حجمی از قبیل میزهای مطالعه بزرگ باید اجتناب ورزید.

هدف اصلی فضا‌آرایی کتابخانه فراهم کردن محیطی آرام، دلپذیر، و دسترس‌پذیر است. کتابخانه، از هر نوع که باشد، فضای آن باید به‌گونه‌ای طراحی و تجهیز شود که مواد و منابع مورد نیاز جست‌وجوی مراجعان تا حد امکان در نزدیک‌ترین نقطه نسبت به مبادی ورودی و خروجی کتابخانه متمرکز گردد. در این حالت، نیازی نیست که انبوه مراجعان پیوسته تا انتهای کتابخانه در رفت و آمد باشند. در چنین شرایطی، در انتهای کتابخانه، فضاهایی خلوت‌تر و آرام‌تر برای مطالعه به وجود خواهد آمد. مطلب مهم دیگر در این زمینه آن است که فضاسازی داخلی کتابخانه به‌گونه‌ای است که حداقل جابه‌جایی و نقل و انتقال مواد و منابع کتابخانه‌ای در آن صورت می‌گیرد. این امر موجب صرفه‌جویی در وقت کتابدران و کارکنان کتابخانه، کاهش هزینه‌های اجرایی و سرانجام ایجاد انگیزه کار در میان کارکنان کتابخانه خواهد شد. آخرین و مهم‌ترین مطلب در این زمینه حفظ سادگی و سهولت استفاده و دستیابی به منابع مورد نیاز در کتابخانه است. برای استفاده کننده تازه‌وارد بسیار دشوار است که به محیط کتابخانه‌های بزرگ عادت و در آن ها احساس راحتی و آرامش کند. غالباً به‌علی مانند وجود موائع و روش‌های بسیار پیچیده در تنظیم قفسه‌ها و کتاب‌ها و نبودن راهنمایی‌های کافی، بسیاری از استفاده کنندگان بالقوه

در دیوار کار گذاشته شده اند و بسیاری از پیشخوان های امانت ، و رف بندی های کتاب که به کف نصب شده اند. کابین هایی که به دیوار متصل شده اند و یا به عنوان بخشی ثابت از قفسه ها هستند. این تجهیزات در قرارداد ساختمان گنجانده می شوند . این تجهیزات بخشی از ساختار هستند و جایی آن ها مشکل و پرهزینه است . بنابراین در طراحی آن ها باید نهایت دقیت از نظر کاربردی و زیبایی شناسی به عمل آید.

۲. تجهیزات آزاد یا منقول که می توان آن ها را دائمی در نظر گرفت . مانند صندلی و میز و برخی از میزهای خدماتی و برگه دان ، کابین و احتمالا" برخی تجهیزات سمعی و بصری. این تجهیزات معمولا" خارج از قرارداد ساختمان خریداری می شوند.

۳. تجهیزاتی که عمر محدودی دارند و پس از مدتی جایگزین می شوند مانند ماشین های تحریر و کامپیوتر. این طبقه بندی قابل تغییر است و بستگی به خط مشی حاکم بر کتابخانه دارد. طبقه بندی زیر نیز از طرف یک شرکت تجهیزات کتابخانه ای پیشنهاد شده است :

قفسه های کتاب فولادی	-
تجهیزات فنی کتابخانه	-
تجهیزات گاهگاهی و تزیینی	-
مبلمان اداری	-
ماشین آلات	-
مفوروشات و پرده ها	-

در مجموع عواملی که کتابداران باید برای انتخاب رف بندی در نظر گیرند عبارتند از : علمکرد ، نگه داری، ظاهر، دوام، استحکام، تناسب با هدف، هزینه ، وزن ، ثبات ، اینمنی

از کتابداران وسائل محکم و سنجین را ترجیح می دهند، لیکن کتابدارانی نیز هستند که با توجه به تغییرپذیری فعالیتها و تقاضاهای مختلف ارباب رجوع، اشیای سبک و قابل حمل را انتخاب می کنند. سنجینی و حجم بعضی از وسائل، امكان استقرار آن ها را در محلی معین محدود می سازد. امروزه بهای تجهیزات چوبی آن چنان افزایش یافته که بسیاری از کتابخانه ها به استثنای کتابخانه های مجهر از عهده خرید آن برنمی آیند و به همین علت است که بعضی از وسائل موجود در بازار واقعی نبوده و مشابه اشیای حقیقی هستند. چوب های سنجین، عموماً چوب های سختی هستند که با روکشی از پوست الوار کم بها پوشانده شده اند. اشیای روکشی از فیبر پوشانده شده باشند.

در هنگام برگزیدن موارد زیر را باید مورد نظر داشت :

۱. دوام و استحکام
۲. قابلیت تطبیق و تغییر پذیری
۳. زیبایی
۴. مقاومت در برابر آتش سوزی
۵. میزان کاهش صدا
۶. بهاء
۷. میز و صندلی ویژه مطالعه
۸. قفسه کتاب
۹. قفسه مخصوص مجلات
۱۰. جای روزنامه های جاری
۱۱. جای اطلس ها
۱۲. جای فرهنگ های جامع
۱۳. برگه دان
۱۴. کتاب بر

مبلمان و تجهیزات کتابخانه را می توان از نظر قابلیت جایه جایی و جایگزینی به سه رده اصلی تقسیم بندی کرد :

۱. تجهیزات ثابت یا ساخته شده در ساختمان . قفسه های چند ردیف ، برگه دان های سفارشی که در فضایی

اگل موارد، با آرای وی در زمینه چگونگی تجهیز و آرایش داخلی کتابخانه سازگار است. علاقهمندی و حساسیت وی به طراحی و رنگآمیزی فضایی که او خود طراحی کرده امری طبیعی است، و مدیریت کتابخانه باید از این علاقهمندی و توجه بهرهبرداری کند.

توصیه‌های وی در زمینه رنگآمیزی کتابخانه ممکن است به مراتب بهتر از پیشنهادهایی باشد که از سوی کتابداران مطرح می‌گردد و اغلب می‌توان آن‌ها را بدون چون و چرا پذیرفت. این امر در مورد طراحی فضا و نمای داخلی ساختمان کتابخانه نیز صادق است.

از سوی دیگر، توجه و علاقه کتابدار بیشتر متوجه بهرهوری و استفاده از کتابخانه و مجموعه موجود در آن و نیز تداوم استفاده از آن است. کتابدار مسئول نهایی استفاده از کتابخانه و مدافعان سرسخت تداوم این بهرهوری است. کتابداران اصولاً به غیرمنطقی بودن درخواست‌هاییشان متهمن می‌شوند؛ زیرا انتظار دارند تجهیزات موجود در کتابخانه‌ها، حتی پس از گذشت ۲۵ تا ۳۰ سال، نه تنها هم چنان قابل استفاده بمانند، بلکه ظاهر خود را نیز همانند روز اول حفظ کنند. مهندسان معمار و متخصصان فضاسازی برآئند که تجهیزات هر ده سال یکبار عوض شوند. در چنین شرایطی، بدشواری می‌توانند به تجهیزاتی فکر کنند که مادام‌العمر بتوان از آن‌ها استفاده کرد. به هر حال، واقعیت آن است که بهترین سازندگان وسائل و تجهیزات کتابخانه‌ای تولیدات خود را به‌گونه‌ای فراهم می‌سازند که حداقل ۲۵ تا ۳۰ سال یا حتی بیشتر عمر کنند.

راه حل آن است که، از حداکثر توانایی و استعداد مهندس معمار و طراح در رنگآمیزی و طراحی ساختمان کتابخانه و تجهیزات آن استفاده شود و از سوی دیگر کتابدار با مشخصه‌ها و ویژگی‌های ذکر شده برای این قبیل تجهیزات، از نزدیک آشنا شود تا مطمئن گردد که مشخصات بیان شده برای آن‌ها با مشخصات درنظر گرفته شده و مطرح شده از سوی مهندس معمار و طراح سازگاری دارد و واقعاً بر اساس استاندارد تهیه شده و برای استفاده

عمومی، وغيره. معمار باید این عوامل را به حساب آورد، ولی محققان "سازندگان کارآمد و آگاه معلمان کتابخانه" نیز آن هارا در نظر می‌گیرند.

میزهای خدماتی

سه نوع اصلی "میز خدماتی"^۱ وجود دارد: یک میز امانت^۲، یا "تسویه"^۳ که از آن کتاب‌ها برای استفاده در درون یا بیرون کتابخانه امانت گرفته شده و پس از مدتی به ان برگردانده می‌شوند.

دو. "میز مرجع"^۴، که به آن میز "اطلاعات"^۵ یا "درخواست"^۶ نیز گفته می‌شود، که از آن خوانندگان برای استفاده از مجموعه کتابخانه راهنمایی می‌شوند. سه. "میز کنترل"^۷، برای ناحیه‌های مطالعه یا درهای ورودی و خروجی.

شرایط فیزیکی کتابخانه

آب و هوا، شرایط آسایش انسان‌ها، گرمایش، سرمایش، جاده‌ی تجهیزات گرمایش و سرمایش، رطوبت، سطح مناسب توجیه شده برای کتابخانه، تهییه مطبوع، تصفیه هوا، خطرات آتش سوزی و ایمن سازی در قبال آن، جذب و عایق سازی برای صدای داخلی و خارجی، رایشه صدا با طرح کف، روشنایی، نور طبیعی، رنگ فضای کتابخانه همگی در فرآیند یک کتابخانه ایده آل نقش مؤثر دارند.

گزینش تجهیزات کتابخانه‌ای

مهندس معمار هر بنای جدید، دیدی کلی نسبت به ساختمان و ارزش هنری آن دارد. علاقهمندی طبیعی او به طراحی فضای داخلی ساختمان، مطمئناً در

¹. service desk

². circulation desk

³. charging

⁴. reference desk

⁵. information

⁶. linquiry=enquiry

⁷. control desk

ویژگی‌های چوب را ندارند. با این همه، استفاده از این مواد رو به افزایش است، زیرا از لحاظ استحکام و کارآیی مشابه وسائل چوبی و در مقابل اختلاف دما و رطوبت و صدمات احتمالی مقاوم‌ترند. در انتخاب جنس تجهیزات معمولاً به نکاتی مانند میزان چسبندگی و پیوستگی مواد، فرسایش، ساییدگی، و استهلاک، دوام و ثبات رنگ، و داشتن لایه‌ای برای جلوگیری از خراش توجه می‌شود و کارآیی آنها را با معیارهایی چون راحتی، اطمینان‌بخشی، سودمندی، سادگی ساخت، امکان نگهداری با هزینه اندک، کاربرد مطلوب، انعطاف‌پذیری، زیبایی، مقاومت در برابر آتش‌سوزی، کم‌صدایی، و کاهش هزینه می‌سنجند.

در بیشتر موارد، ترکیبی از دو یا سه نوع از این مواد (چوب، فلز، پلاستیک) در هریک از تجهیزات کتابخانه‌ای به کار می‌رود. در این میان، چوب به‌سبب جذابیت، زیبایی ظاهری، و سهولت ساخت و تولید، به حیات خود به عنوان ماده برتر برای استفاده در بیشتر تجهیزات کتابخانه‌ای، استمرار خواهد یافت. البته چوب دارای همه انواع رنگ‌ها و کلیه امکانات نیست. زمانی که رنگ به چوب افزوده گردد، چوب تصنیع به نظر می‌رسد یا دیگر شباهتی به چوب ندارد. از سوی دیگر، ایراد اصلی پلاستیک و فلز در آن است که پس از آنکه در دوره‌ای نسبتاً کوتاه مورد استفاده قرار گرفت، به نظر خسته‌کننده می‌رسد. به همین سبب، بسیاری از افراد مسئول انتخاب تجهیزات کتابخانه‌ای، بیشتر از چوب به علت گرمی و جذابیت، و نیز زیبایی‌های ظاهری آن استفاده می‌کنند، و می‌کوشند از رنگ نیز به شکلی مناسب جهت تزیین آن بهره جویند. (ویلیام اس . پیرس^۱)

در از مدت در کتابخانه مناسب است. (تعاونی، ۱۳۵۲)

جنس تجهیزات

وسائل و تجهیزات کتابخانه‌ای غالباً از چوب ساخته می‌شوند، در حالی که کاربرد فلز در تجهیزات کتابخانه‌ای، استحکام، دوام، و مدت استفاده از آنها را افزایش می‌دهد؛ به علاوه، گران نیست و به راحتی می‌توان آنها را ساخت. با این همه، در بسیاری موارد استفاده از تجهیزات فلزی، به این سبب که شکل ظاهری چندان خوشایندی ندارند، لمس و تماس با آنها چندان دلچسب نیست، و غالباً یکوتا خواست و فاقد تنوع‌اند با استقبال چندانی روبرو نمی‌شوند. چوب از جمله موادی است که بیش از هر چیز در ساخت تجهیزات کتابخانه به کار می‌رود و ظاهر آن نیز مطلوب‌تر و بهتر است. زیرا، چوب، گرم و محکم است و علاوه بر این، به راحتی ساخته می‌شود و مورد استفاده قرار می‌گیرد، و نسبتاً کم‌هزینه و ارزان است. به علت آنکه تعداد تجهیزات چوبی نیز زیاد نیست، در بیشتر موارد، این تجهیزات به شکل خام و طبیعی مورد استفاده قرار می‌گیرند، در حالی که استفاده از صنایع چوبی روکش‌دار به مراتب مناسب‌تر از حالت طبیعی چوب است. جنس تجهیزات چوبی معمولاً از نوع سخت‌ترین چوب‌ها مانند گردو، افرا، بلوط، نارون، و زبان گنجشک است. به هر حال، گرچه هزینه تجهیزات چوبی تا حدی بالا و در برابر آتش نیز آسیب‌پذیر است، از لحاظ زیبایی محیط و کاهش صدا مطلوب به نظر می‌رسد. البته، وسائل فلزی نیز به سبب هزینه کم مورد استفاده قرار می‌گیرند، اما گرما و زیبایی وسائل چوبی را ندارند.

امروزه، پلاستیک در انواع گوناگون، و با شکل‌ها و کیفیت‌های متفاوت، به کتابخانه‌ها راه یافته است. مواد پلاستیکی دارای کاربردهای بی‌شمار دارد و کاملاً بادوام است و در انواع رنگ‌ها نیز تولید می‌شود. با این حال، تجهیزات پلاستیکی از لحاظ ظاهری سرد و بی‌روح بوده، جاذبه‌ها و

¹. William S. Pierce

نتیجه گیری

**ساختمن های سبز: با بررسی موردی
استاندارد لید در کتابخانه ها
پرستو نقدی^۱**

چکیده:

کتابخانه های سبز بخشی از جنبش بزرگتر بناهای سبز (معماری سبز در ساختمان) می باشد. کتابخانه های سبز که به عنوان کتابخانه های پایدار شناخته شده اند، در سرتاسر جهان در حال بنا می باشند؛ هم‌زمان با کتابخانه^۲، طراحی سبز به عنوان یک رویکرد مکمل برای کتابخانه‌های قرن ۲۱، در نظر گرفته شده است.^[۱]

مشخصه های یک کتابخانه سبز

راه های زیادی برای تعریف یک کتابخانه سبز وجود دارد اما بعضی از زمینه های اصلی در این میان شامل کوچک سازی اثرات منفی و افزایش عوامل مثبت در طراحی ساختمان می باشد. همچنین کاهش استفاده از آب و انرژی با افزایش استفاده از مواد طبیعی و قابل بازیافت از جنبه های مثبت در طراحی هر ساختمان و پیش بینی هوای داخلی با کیفیت استاندارد ضامن سلامتی افراد داخل ساختمان است. بدیهی است استفاده از استانداردهای زیست محیطی مانند لید^۳ راه حل ایجاد ساختمان های سبز می باشد.

لید، رهبری در انرژی و طراحی محیط زیست، سیستم گواهی ساختمان سبز و شناخته شده در سطح جهانی است که توسط شورای ساختمان سازی سبز ایالات متحده^۴ ارائه گردید. این شورا معماران و سازندگان را با چارچوبی برای شناسایی و اجرای طرح های عملی و قابل اندازه گیری ساختمان

برای بهره گیری و استفاده بهینه از هر اداره یا سازمان یا موسسه و ... اولین نکته ای که مورد توجه قرار می گیرد ساختمان و تجهیزات آن مکان است که از تمامی امکانات به نحو احسن استفاده شده باشد. کتابخانه نیز از این امر مبرا نبوده و شکل ظاهری و نمای ساختمان، دکوراسیون و چیدمان آن بسیار مورد توجه قرار گرفته و بایستی از تمامی فضای موجود و امکانات به بهترین صورت استفاده و به کارگرفته شده باشد که علاوه بر زیبایی ظاهری، چیدمان قفسه ها و کتب و میزهای مطالعه، فضای مناسب برای مطالعه، نور مناسب و... به طور دقیق و با نهایت حوصله رعایت شوند تا محیطی آرام، جذاب و شایسته یک کتابخانه فراهم شود تا موجبات هرچه بیشتر علاقه مند کردن دانشجویان به کتاب و کتاب خوانی بوجود آید.

به طور خلاصه در این مقاله امکانات و تجهیزات و ساختمان یک کتابخانه مختصراً["] شرح داده شد که البته با پیشرفت و تکنولوژی های جدید به طور حتم شاهد تغییرات مطلوب خواهیم بود.

منابع

۱. تعاونی، شیرین (۱۳۵۲). وسائل و تجهیزات کتابخانه . تهران: مرکز خدمات کتابداری کتابخانه .
۲. شریف مقدم، هادی (۱۳۸۶). ساختمان و تجهیزات کتابخانه. تهران: دانشگاه پیام نور
۳. عازم، پرویز (۱۳۷۸). ساختمان و تجهیزات کتابخانه . تهران: کتابدار.
۴. پیرس، ویلیام. اس. تجهیزات کتابخانه ای. ترجمه صدیقه محمد اسماعیل. بازیابی شده از: <http://portal.nlai.ir/daka/Wiki%20Pages>

^۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی

². library 2.0

³. LEED (Leadership energy and environmental design)

⁴. USGBC (United States Green Building Council)

گواهینامه لید بر اساس یک سیستم امتیازی بنا گذاشته شده است. این سیستم امتیازی برای ۵ گروه طراحی ساختمان و ساخت و ساز سبز، طراحی داخلی و ساخت و ساز سبز، عملیات و نگهداری سبز، خانه های سبز و توسعه مجتمع های سبز پیش بینی شده است و پژوهه های ساختمانی برای کسب عنوان ساختمان سبز ملزم به دستیابی حد نصاب امتیاز مربوط می باشند. اگرچه لید به عنوان استاندارد ملی ایالات متحده آمریکا برای ارزیابی ساختمان های سبز تعریف گردید، اما جامعه جهانی، گواهینامه لید را به عنوان معیاری برای سنجش در طراحی، ساخت و بهره برداری از ساختمان هایی که مدعی ساختار پایدار هستند پذیرفته است. این گواهینامه برای هر نوع ساختمان و با هر ابعادی صادر می شود، گواهینامه لید ارزیابی بنا را در سه مرحله پیشنهاد می دهد و مراحل ساخت از طراحی تا بهره برداری را پیگیری می نماید.

ذکر این نکته ضروری است تا به امروز حدود ۴/۵ میلیون فیت مربع (۳۷۵۰۰۰ متر مربع) از این گواهینامه استفاده کرده اند.^۵ یک پژوهه سبز باید ۷ معیار گواهینامه لید که قبلاً به آن اشاره شد (جدول الف)^۱ را به دست آورد. بر اساس امتیاز کسب شده گواهینامه مربوط بر اساس طبقه بندی انجام شده به پژوهه تعلق می گیرد.

لید در کتابخانه ها

کتابخانه Leo & Dottie Kolligian Library

[۵]: این کتابخانه به عنوان کتابخانه دانشگاه CALIFORNIA UCMERCED، با مساحت ۱۷۸/۸۱۸ فیت مربع و ارزش بنای ۳۸ میلیون دلار که در سال ۲۰۰۵ به بهره برداری رسید. دستیابی به مصرف انرژی صفر و بهره گیری از هوای طبیعی تا

سبز، ساختمان سازی آشنا نموده، راه حل های تعمیر و نگهداری را به آنان ارائه می دهد[۲].

لید فعالیت خود را در سال ۱۹۹۸ با نسخه آزمایشی لید NCv1.0 آغاز کرد. لید NCv2.2 در سال ۲۰۰۵، و مدل سوم آن (V3) در سال ۲۰۱۲ (V2012) آخرین مدل آن تاکنون در سال ۲۰۱۲ منتشر شد. در نسخه اولیه، گواهینامه ها بر اساس امتیازبندی به شرح زیر تقسیم بندی شده است[۳]:

۱. گواهینامه معمولی ۲۶-۳۲ امتیاز
۲. گواهینامه نقره ای ۳۳-۳۸ امتیاز
۳. گواهینامه طلایی ۳۹-۵۱ امتیاز
۴. گواهینامه پلاتینی بالاتر از ۵۱ امتیاز

لید، با ترویج ساختمان پایدار، روش هایی را از طریق مجموعه ای از سیستم های درجه بندی شده توسعه داده، و پژوهه هایی که برای عملکرد بهتر محیط زیست-سلامت استراتژی ارائه می دهند را شناسایی می کند. سیستم های درجه بندی و امتیاز دهی لید از طریق فرایند مبتنی بر رضایت همه جانبی، رهبری شده و توسط کمیته لید توسعه می یابند. عناصر کلیدی اولیه در لید عبارتند از:

"زمین پایدار"، "استفاده مناسب از آب"، "نوآوری در طراحی"، "انرژی و فضا"، "مواد و منابع" و "کیفیت محیط داخلی" که در حال حاضر گزینه اولویت های منطقه ای هم به مجموعه فوق اضافه شده است [۴].

لید چگونه کار می کند؟

^۱. پیوست الف (صفحه ۲۷ و ۲۸)

[energy-and-environmental-design-leed-.html](http://sustainability.ucmerced.edu/node/38)

3. Rain Bird: quick guide. Available at: www.rainbird.com/documents/turf/leed_QuickGuide.pdf
4. UC MERCED Campus Sustainability. Available at: <http://sustainability.ucmerced.edu/node/38>
5. Leo & Dottie Kolligian Library. Available at: <http://sustainability.ucmerced.edu/sites/sustainability/files/public/documents/brochure-leed-ldkl.pdf>

گفتگو

توصیف ساختمان و تجهیزات کتابخانه اسکندریه از نگاه ریاست کتابخانه دانشگاه ادیان و مذاهب قم مهم‌ساز فرد حسینی^۱

مهری محمدی شجاعی، رئیس کتابخانه دانشگاه ادیان و مذاهب قم، که در ژانویه سال جاری به همراه گروه اعزامی به عنوان نماینده ایران در نمایشگاه کتاب قاهره، حضور یافته بود در گفتگو با خبرنامه آوای دانش (خبرنامه کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید بهشتی) در خصوص بازدید از کتابخانه جدید اسکندریه از ساختمان و معماری این کتابخانه سخن گفت.

وی در این گفتگو بیان کرد: "ساختمان اصلی کتابخانه اسکندریه ۲۲۸ سال قبل از میلاد مسیح، توسط بطلمیوس اول در شهر بندری اسکندریه بنا شد و به محلی برای تجمع و تبادل نظر محققین و دانشمندان آن زمان درآمد. کتابخانه اسکندریه در گذر زمان نابود و چهل و هشت سال پس از میلاد مسیح بسیاری از گنجینه‌های کتابخانه کهنه پس از

^۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی

سال ۲۰۲۰ از اهداف بلندپروازانه بینانگذاران این بنا می‌باشد. پیگیری اهداف مذکور از نظر UC MERCED دارای اهمیت بسیاری است. این مورد بخصوص در کتابخانه Kolligian که در مقایسه با ساختمانهای استاندارد دیگر در کالیفرنیا ۵۱ درصد صرفه جویی در مصرف انرژی دارد حائز اهمیت می‌باشد. مطابق با جدول الف، این کتابخانه با کسب ۴۶ امتیاز گواهینامه طلای لید را کسب نموده است.

با استفاده از شیرهای خودکار آب و کنترل جریان آب در شیرها، ساختمان مذکور ۴۲ درصد کمتر از ساختمان‌های مشابه آب مصرف می‌کند. همچنین ۳۷ درصد از مواد تشکیل دهنده کفپوشهای ساختمان از مواد قابل بازیافت شامل بطریهای پلاستیکی و ضایعات کفپوشهای کهنه می‌باشد. سقف کتابخانه نیز از مواد بازیافتی شامل دفترچه تلفن و روزنامه‌های باطله ساخته شده است. با توجه به اینکه ۲۸ درصد از مواد بکاررفته در ساختمان از محیط اطراف ساختمان تأمین شده است، درصد قابل توجه در هزینه حمل و نقل صرفه جویی شده که این خود منجر به افزایش امتیاز شده است.

نظرارت دائم بر کنترل میزان دی اکسید کربن موجود در فضای تهویه هوای ساختمان در زمان ازدحام مراجعین و کاهش جریان هوا در زمان هایی که ساختمان مراجعین کمتری دارد از اهم فعالیت های انجام شده می‌باشد.

رعایت کلیه موارد فوق و سایر موارد سبب گردید تا کتابخانه Kolligian در سال ۲۰۰۷ بتواند با کسب ۴۶ امتیاز گواهینامه طلای لید را دریافت نماید.

منابع:

1. Green Library. Wikipedia, the free encyclopedia. Available at: http://en.wikipedia.org/wiki/Green_library
2. The Leadership in Energy and Environmental Design (LEED). Available at: <http://www.environment.gen.tr/environment-and-architecture/81-the-leadership-in->

بود و به دیوارهای اطراف فشاری وارد نمی شد به شکلی که سقف یکپارچه و بلند آرامش خاصی را به محققان می داد.

ساختمان به گونه ای بود که در هر طبقه کتابها با موضوعات خاصی چیده شده بود و در کنار قفسه ها میزهایی برای مطالعه وجود داشت. کسی که به دنبال مجلات ادواری بود باید در طبقه اول به مطالعه می پرداخت یا برای مطالعه در خصوص نجوم و ستاره شناسی به طبقه سوم می رفت، در سالن ها از طراحی های خاصی برای معرفی موضوعات استفاده شده بود به عنوان مثال در سالن ستاره شناسی، یک کره بزرگ قرار داده شده بود که کهکشان راه شیری را نشان می داد.

در کنار سالن ها هم موزه های نسخ خطی، موزه های مردم شناسی و بزرگان مصر طراحی شده بود که نشان از معرفی فرهنگ مصر داشت.

رئیس کتابخانه دانشگاه ادیان و مذاهب قم در ادامه بیان کرد: "قفسه های دوطرفه به شکل راهرو هایی بود که شکل نظارت و دسترسی به منابع را برای محققان آسان می کرد. دسترسی آسان به کلیه بخشها، هم از طریق آسانسور و هم از طریق پله های زیبا و مارپیچ امکان پذیر بود، به شکلی که در حال بالا رفتن از پله های یک بوستان هستید از پله های کتابخانه به سالن ها و طبقات دیگر حرکت می کردید. در طراحی ساختمان به شکلی ماهرانه راه های خروج اضطراری طراحی شده بود و نیز برای معلولین آسانسور و مسیرهای ویلچر رو تبعیه شده بود که کمک می کرد معلولین نیز بتوانند از کلیه امکانات کتابخانه استفاده نمایند."

وی افزود: "در کلیه طبقات، سیستم های اینترنت و جستجو تعبیه شده بود به گونه ای که هر محققی می توانست هم از سیستم های موجود و هم از اینترنت وايرلس در فضای کتابخانه استفاده کند. ساختمان به گونه ای طراحی شده بود که محققان در کمترین زمان و با استفاده از وسائل محدود به اهداف خود برسند.

یک آتشسوزی برای همیشه از دست رفت و پس از آن در یک زوال تدریجی این کتابخانه در حدود هزار و ششصد سال بعد کاملاً ناپدید شد و تنها باقی مانده آن یک قطعه از نسخه پاپیروس بجا مانده از آن زمان در اتریش می باشد که در بخش موزه کتابخانه اسکندریه نگهداری می شود."

شجاعی در ادامه گفت: "ساختمان جدید کتابخانه از مدرنترین و برجسته ترین فضاهای فرهنگی در مصر و جهان است. کتابخانه جدید اسکندریه طی مراسمی بزرگ در سال ۲۰۰۲ میلادی به بهره برداری رسید. معماری ساحلی این بنای شگفت انگیز، شبیه صفحه ای شیب دار نقره ای است و بر روی نمایی از گرانیت حاکستری، با حروف الفبا به همه ای زبان های دنیا کنده کاری شده است."

وی افزود: "این کتابخانه دارای بزرگترین اتاق مطالعه در بین کتابخانه های جهان است که در مساحت ۷۰ هزار مترمربع ساخته شده است. کتابخانه دارای ۱۱ طبقه است که چهار طبقه آن زیر زمین بوده و هفت طبقه دیگر بخش فوقانی است. منابع اصلی کتابخانه در طبقات زیرین یعنی منفی ۱ تا ۴ تعبیه شده که از طریق آسانسور بالابر به طبقات ارسال می شود. ساختمان از بالاترین نقطه به شکل دایره ای با شیب بسیار تند به سمت پایین طراحی شده است. این طراحی یکی از کارهای منحصر بفردی است که توسط شرکت اسنوهتا ارائه شده است."

شجاعی بیان کرد: "ساختمان مرکزی کتابخانه، دارای مخزنی با گنجایش بیش از ۸ میلیون جلد کتاب، مجموعه بزرگی از کتابهای برگزیده به زبانهای عربی، انگلیسی، فرانسوی و زبانهای دیگر اروپایی می باشد".

وی در خصوص ساختمان و معماری کتابخانه گفت: "شکل ساختمان کتابخانه به صورت خورشید در حال طلوع بود که ستونهای منظمی از داخل، این بنا را بپا داشته و کلیه فشارها بر روی این ستون ها

همچنین در کلیه طبقات کتابدار مرجع وجود داشت که با توجه به موضوعات به پرسش مراجعان و محققان پاسخ و آنها را راهنمایی می‌کرد.

شجاعی در خصوص نورپردازی کتابخانه اسکندریه گفت: "در نورپردازی ساختمان به گونه‌ای از نور طبیعی استفاده شده بود که در کلیه ساعات روز نیازی به استفاده از نور لامپ نبود، سقف کتابخانه به شکلی کاملاً حرفه‌ای طراحی شده بود که در هر ساعت از روز نور خورشید بصورت غیر مستقیم وارد سالن‌های مطالعه می‌شد و از شیشه‌های آبی و سبز برای ملایم کردن رنگ‌ها در سقف کتابخانه استفاده شده بود."

وی در خصوص دسترسی به محل کتابخانه گفت: " محل کتابخانه همان محل قدیم کتابخانه اسکندریه بود ولی محققان و دانشجویان به راحتی می‌توانستند از طریق وسائل حمل و نقل عمومی به محل کتابخانه برسند."

محمدی شجاعی ادامه داد: " ساختمان کتابخانه به گونه‌ای طراحی شده بود که بالاترین طبقه کتابخانه بخش مونیتورینگ و امنیتی بود و در کنار آن اتاق مدیر کتابخانه قرار داشت که این امر بر نظارت بیشتر بر کلیه سالن‌ها کمک می‌کرد.

با توجه به تردد کثیر افراد در سالن‌ها، هیچ گونه صدایی احساس نمی‌شود، در این کتابخانه از کفپوش‌هایی استفاده شده بود که از هر گونه آلودگی صوتی جلوگیری می‌کردد.

با وجودی که ساختمان بسیار بزرگ طراحی شده بود ولی بسیار منسجم و در دسترس بود به شکلی که با استفاده از راهنمای طبقات در کلیه ورودی‌ها می‌توانستید به منابع مورد نیاز و یا بخش‌های مورد نظر خود برسید."

وی در پایان تاکید کرد که کتابخانه اسکندریه مصر یکی از زیباترین کتابخانه‌های جهان به شمار می‌رود.

کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی آیین نامه و مقررات داخلی خود را که شامل معرفی کتابخانه، خدمات و قوانین و مقررات آن است به صورت مکتوب تدوین نموده و به صورت چاپی یا از طریق صفحه وب کتابخانه در اختیار اعضا خود قرار داده است. از سوی دیگر، خط مشی مجموعه سازی و ارائه خدمات کتابخانه‌ها نیز به صورت مدون تهیه شده است.

۳. تهیه و تنظیم شرح وظایف کتابداران کتابخانه

اصول و جزئیات وظایف کتابداران این کتابخانه بر اساس تخصص آنها، به صورت مکتوب تنظیم شده و کتابداران بر اساس وظایف تدوین شده، فعالیتهای خود را انجام می‌دهند.

۳. تهیه نمودار گردش کار کتابخانه: کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، نمودار گردش کاری خود را برای آشنازی کاربران با سلسله مراتب اداری و اجرایی تنظیم کرده و از طریق وب سایت یا تابلو آگهی‌های کتابخانه در اختیار اعضا خود قرار داده است.

تصویر ۱. نمایی از صفحه وب کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی

فعالیتهای اجرایی:

معرفی کتابخانه‌های واحدهای دانشگاه

گزارشی از فعالیت‌های کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی

امیررضا اصنافی^۱

کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی از سال تأسیس دانشکده راه اندازی شده است. ساختمان اولیه کتابخانه در مساحتی حدود ۲۵۰ متر مربع بود که در سال ۱۳۸۲ با مساعدت مسئولین محترم و پی گیریهای مکرر ساختمان کتابخانه گسترش پیدا کرده و در حال حاضر فضایی بالغ بر ۳۵۰ متر مربع را به خود اختصاص داده است. جامعه هدف این کتابخانه، اساتید، دانشجویان و کارکنان دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی هستند. این کتابخانه به سایر دانشجویان، اساتید و کارکنان دانشگاه شهید بهشتی نیز به ارائه خدمات می‌پردازند. دو کارشناس کتابدار تمام وقت و متخصص، در این کتابخانه فعالیت می‌کنند.

با توجه اینکه در عصر حاضر، ضرورت دارد کتابخانه‌ها، بر اساس انتظارات بیرونی و نیازهای کاربران، و نیز اهداف سازمان مادر مأموریتها و اهداف خود را تنظیم و راهکارهای عملی رسیدن به این اهداف را ترسیم نمایند. بر این اساس، کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، فعالیت‌های خود را به شرح زیر تنظیم نموده است.

فعالیتهای نظری:

۱. تنظیم و تدوین آیین نامه و خط مشی کتابخانه

^۱. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش شناسی، مسئول کتابخانه علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید بهشتی، a_asnafi@sbu.ac.ir

- و نیز آیین نامه و خط مشی کتابخانه در این وب سایت.
۱۰. اطلاع رسانی خدمات کتابخانه از طریق سیستم اتوماسیون و از طریق تابلوهای اعلانات دانشکده.
 ۱۱. گردآوری مجلات الکترونیکی رایگان
 ۱۲. تهیه تصویری از نشانی کتابخانه دانشکده روی گوگل مپ و ثبت آن در صفحه وب کتابخانه.
 ۱۳. تهیه منابع مرجع الکترونیکی رایگان و دسترسی پذیر ساختن آنها از طریق وب سایت کتابخانه.
 ۱۴. تدوین منشور اخلاقی کتابخانه و نصب آن در کتابخانه: با حمایت معاونت محترم پژوهشی دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، جناب آقای دکتر قهرمانی، این منشور اخلاقی بر اساس منشور اخلاقی پژوهش، تدوین شد و به چاپ رسید.
 ۱۵. برگزاری دوره های آموزشی: برای آشنایی بیشتر دانشجویان با شیوه های جستجو و بهره گیری از کتابخانه، اوخر اسفندماه سال ۱۳۹۱ یک کارگاه آموزشی دو ساعته توسط کتابداران متخصص کتابخانه، آقای اسبری و خانم عابدی برگزار گردید و به واسطه استقبال دانشجویان از این دوره، مقرر شد دوره های بعدی در سال جاری نیز ادامه یابد.
۱. سازماندهی طرحهای تحقیقاتی موجود در کتابخانه و ورود اطلاعات آنها در نرم افزار ورد و دسترسی پذیر ساختن آن از طریق وب سایت کتابخانه
 ۲. به روز رسانی فایل پایان نامه ها و دسترسی پذیر ساختن آن از طریق وب سایت کتابخانه
 ۳. سازماندهی لوحهای فشرده موجود در کتابخانه، ثبت اطلاعات آنها و دسترسی پذیر ساختن آن از طریق وب سایت کتابخانه
 ۴. اقدام برای تهیه کتابهای الکترونیکی تخصصی.
 ۵. تهیه کتابهای صوتی در حوزه های مختلف تخصصی و عمومی.
 ۶. تهیه مجموعه سوالات آزمونهای کارشناسی ارشد و دکتری برای رشته علوم تربیتی برای دانشجویان و مقاضیان این سوالات.
 ۷. تهیه برچسبهای ویژه شناسایی منابع مرجع فارسی و لاتین (حروف M برای منابع مرجع فارسی و حرف R برای منابع مرجع لاتین)
 ۸. ایجاد وبلاگ رسمی کتابخانه^۱ برای تسريع در امر اطلاع رسانی به کاربران.
 ۹. به روز رسانی صفحه وب کتابخانه در وب سایت دانشکده و قرار دادن فایلهای اطلاعات پایان نامه ها، طرحهای تحقیقاتی و لوحهای فشرده

¹. <http://feplib.blogfa.com>

معماری این ساختمان همانند دیگر ساختمانهای دانشکده ایرانی و اسلامی است و در مساحتی حدود ۶۰۰ متر مربع به شرح زیر واقع شده است:

میز امانت، ایستگاه رایانه، بخش نشریات و کتب مرجع، میزهای مطالعه سالن خواهران و برادران، بخش پایان نامه ها و فضای مربوط به مخازن فارسی و لاتین و بخش مرجع در فضای داخلی کتابخانه دانشکده مدیریت و حسابداری است.

بخش‌های کتابخانه
کتابخانه از نظر بخشها و وظایف به ۴ بخش تقسیم می‌شود:

۱. بخش امانات و مراجعات
مخزن بخش گردش و امانت بصورت بسته اداره می‌شود و کتابها بر اساس رده بندی دیویی از ۰۰۰ تا ۹۹۹ در رده ها جای گرفته اند. نرم افزار مورد استفاده کتاب های فارسی و لاتین و نشریات و پایان نامه های کتابخانه سیمرغ می‌باشد. اعضاء می‌توانند از طریق سایت کتابخانه اقدام به جستجو و رزرو یا تمدید کتاب نمایند.

۲. پایان نامه های دانشکده مدیریت و حسابداری

تعداد ۱۳۰۲ عنوان پایان نامه که از سال ۱۳۷۳ تا سال ۱۳۹۲ توسط دانشجویان این دانشکده تحقیق و به رشته تحریر در آمده بروی وب سایت دانشکده بصورت گروه های زیر است که در اختیار اساتید و دانشجویان کارشناسی ارشد و دکترای دانشکده مدیریت و حسابداری قرار می‌گیرد.

گروه مدیریت صنعتی
گروه مدیریت بازرگانی
گروه مدیریت دولتی
گروه مدیریت اجرایی
گروه مدیریت مالی

کتابخانه دانشکده مدیریت و حسابداری

دانشگاه شهید بهشتی

فاطمه فریدوش^۱

تاریخچه

کتابخانه دانشکده مدیریت و حسابداری در سال ۱۳۷۰ به دنبال تاسیس دانشکده با انتقال ۲۴۰ جلد کتاب فارسی و لاتین مربوط به مدیریت از دانشکده انفورماتیک سابق و ۳۵۰ جلد کتاب فارسی و لاتین مربوط به رشته حسابداری از دانشکده اقتصاد به همراه ۱۶ عنوان مجله خارجی و ۲۵ عنوان مجله فارسی تشکیل شد.

طی این سالها با تلاش و پیگیری دانشگاه و دانشکده، هم اکنون کتابخانه تخصصی دانشکده مدیریت و حسابداری دارای مجموعه غنی مطالعاتی - تخصصی، فارسی و لاتین، خصوصاً منابع لاتین چاپ سالهای اخیر است که در اختیار اعضای کتابخانه اعم از دانشجویان، اساتید و همکاران دانشگاه شهید بهشتی قرار دارد.

مجموعه کتابخانه

در حال حاضر حدود ۱۳ هزار عنوان کتاب فارسی و ۳ هزار عنوان کتاب لاتین در کتابخانه موجود است که مراجعین برای انتخاب کتاب، می‌توانند از رایانه های مستقر در بخش امانات استفاده نمایند. در ضمن بخش امانات کتابخانه از نظام قفسه بسته پیروی کرده و دانشجویان نمی‌توانند مستقیماً به مخازن این بخش برای انتخاب منابع مورد نظر دسترسی داشته باشند و کتابدار، مسئول راهنمایی و در دسترس قرار دادن منابع به مراجعین است.

ساختمان کتابخانه و طراحی

ردیف	موضوع	موضوعات فرعی
۰۰۱	آمار کاربردی	آمار و کاربرد آن در مدیریت و حسابداری
۰۰۳	پژوهش عملیاتی	تحقيق در عملیات
۱۵۸	روانشناسی کار	روانشناسی صنعتی
۲۹۷	مدیریت اسلامی	
۳۰۰	روشهای تحقیق و پژوهش	
۳۳۰	بازرگانی بین الملل	اقتصاد و بازرگانی
۳۳۸	اقتصاد خرد و کلان	اقتصاد سنجی
۳۳۹	مدیریت توسعه	
۵۰۰	ریاضی و آمار	
۶۵۷	حسابداری و حسابداری صنعتی و حسابداری مالی	حسابداری دولتی
۶۵۸	مدیریت کارآفرینی و مدیریت رفتار سازمانی - منابع انسانی - مدیریت مالی و بازاریابی	مدیریت استراتژیک و مدیریت سیستمهای اطلاعاتی

همچنین علاوه بر اینکه پایان نامه های دانشکده مدیریت و حسابداری در کتابخانه مرکزی موجود است، چکیده پایان نامه های دکتری در رشته های مدیریت دولتی و مدیریت بازرگانی بصورت الکترونیکی از طریق سایت دانشکده قابل دسترسی است و چکیده پایان نامه های کارشناسی ارشد رشته های مدیریت صنعتی، بازرگانی، دولتی، حسابداری، مدیریت مالی، مدیریت فناوری اطلاعات، مدیریت کارآفرینی بصورت الکترونیکی بر روی سایت دانشکده قرار دارد.

۳. بخش مرجع و نشریات

منابع مرجع و نشریات در بخش مرجع نگهداری شده و قابل امانت نیست و دانشجویان دانشکده مدیریت و حسابداری می توانند منابع را در سالن مطالعه استفاده نمایند.

نرم افزار رهاظر نوین

نرم افزار رهاظر نوین که توسط شرکت پارس پرتفولیو طراحی شده است به بررسی، تجزیه و تحلیل اطلاعات شرکتهای پذیرفته شده در بورس می پردازد. تحلیل تکنیکی و نمودارها و آخرين اطلاعات از بورس را در اختیار دانشجویان حسابداری و مدیریت مالی قرار می دهد که از دیگر امکانات کتابخانه دانشکده مدیریت و حسابداری است.

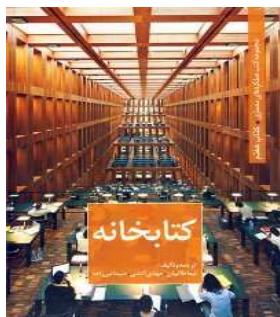
چهارمین بخش کتابخانه دانشکده مدیریت و حسابداری سالن مطالعه برادران و خواهران است

بیشترین منابع فارسی و لاتین موجود در کتابخانه شامل رده های موضوعی کتابخانه دانشکده مدیریت و حسابداری بر طبق جدول زیر است:

زمان فعالیت کتابخانه دانشکده

در حال حاضر کتابخانه دانشکده مدیریت و حسابداری در طول ایام هفته از شنبه تا چهارشنبه ۸ الی ۱۵ بعد از ظهر باز است (ساعت ۱۲ الی ۱۳ مخزن کتابخانه تعطیل است).

های طراحی کتابخانه (از سده های پیشین تا سالهای اخیر)، که به وسیله معماران و طراحان سرشناس جهان اجرا شده اند، مورد بررسی قرار گرفته اند. این اثر توسط آبتنی گلکار و الناز رحیمی گردآوری شده و توسط انتشارات هنر معماری قرن در ۲۲۷ صفحه با قطع خشتی در سال ۱۳۸۹ منتشر شده است.

کتابخانه

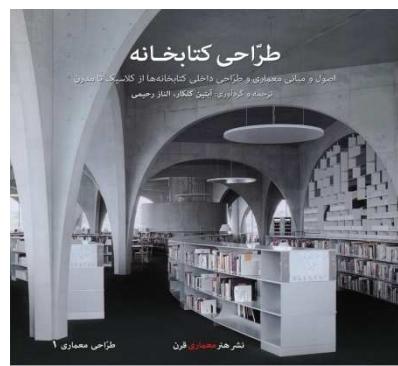
کتابخانه ها به عنوان معیار رشد فرهنگی و علمی جوامع از دیرباز همواره مورد توجه بوده اند. علاوه بر تمامی جنبه های مؤثر در کمیت و کیفیت فضاهای مرتبط با کتاب و کتابخوانی، "معماری کتابخانه" نیز نقشی مستقیم در میزان جذب مخاطب به این فضای فرهنگی دارد.

کتاب "کتابخانه" به بررسی موردي ۲۰ پروژه مطرح کتابخانه در دوره های تاریخی مختلف (۱۹۶۸ - ۲۰۱۰) و همچنین معرفی اجمالی ۷۰ کتابخانه دیگر از معماران مختلف در نقاط گوناگون دنیا با هدف آشنایی بیشتر با این عملکرد در حوزه طراحی معماری جمع آوری شده است.

این اثر با همکاری نیما طالبیان، مهدی آتشی و سیما نبی زاده تهیه و توسط انتشارات کتابکده کسری، سال ۱۳۹۰ منتشر شده است.

معرفی کتاب

سحر جهانگیری^۱

طراحی کتابخانه (اصول و مبانی معماری و طراحی داخلی کتابخانه ها از کلاسیک تا مدرن)

کتاب حاضر به بیان و تشریح اصول و مبانی معماری و طراحی داخلی کتابخانه و بررسی آن در قالب پروژه های عملی اختصاص دارد. کتابخانه از جمله بنایهایی است که بنا به ویژگیهای ساختاری خود (نیاز به محیط ساکت و آرامش بخش، فضای مناسب برای نگهداری کتاب و استناد مکتوب، دسترسی سریع و آسان به انبوی از منابع در طبقه بندیهای مختلف و...)، نیازمند رعایت بسیاری مسائل خاص و منحصر به فرد در طراحی است که با توجه به پیشرفت فناوری و تحولات صورت گرفته در منابع اطلاعاتی در دهه ای اخیر، این مسائل نیز پیوسته در حال دگرگونی هستند. در بخش های نخستین کتاب تلاش شده است تا اطلاعات کلی و نظری در زمینه طراحی کتابخانه و تاریخچه آن در اختیار خوانندگان قرار گیرد. پس از آن، برخی از برگسته ترین پروژه

^۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی

خبر

گزارش برگزاری کارگاه‌های آموزشی ضمن خدمت برای کتابداران دانشگاه

معصومه نیک نیا^۱

نیازهای کتابخانه از دیگر مباحثی بود که در این کارگاه مطرح شد.

هرندی پور در ادامه درباره طراحی پورتال کتابخانه به سه عامل فرایند تولید، فن آوری و هزینه اشاره کرد. و موفقیت در طراحی پورتال کتابخانه ای وابسته به چهار عامل معماری اطلاعات، رابط کاربر، متن و فن آوری مورد نیاز دانست.

ارزیابی وب سایت کتابخانه ای و تبیین طراحی پورتال کتابخانه و تیم پروژه آن، نیازهای خاص پورتال کتابخانه ها، نیازهای خاص وب سایت کتابخانه ها از دیگر مباحثی بود که در این کارگاه به تفصیل به آن پرداخته شد.

سپس مهندس هرندي پور به تفصیل و با ارائه نمونه های عملی به معرفی بهترین پورتال های کتابخانه ای ایران و جهان و تبیین کارکرد گوگل آنالیز و Search Engine Optimization (SEO) نیز رتبه بندی وب سایت ها پرداخت.

در روز دوم از برگزاری کارگاه، مدرس کارگاه به صورت عملی و در فضای کارگاهی سیستم مدیریت محتوا (CMS) را برای کتابداران تبیین و جوگولا را به عنوان یک سیستم مدیریت محتوا (CMS) از نوع متن باز برای انتشار محتوا برای روی محیط وب (اینترنت) و یک فرمورک نرم افزاری معرفی نمود و به شیوه عملی و کاربردی به کتابداران توضیح داد.

دومین کارگاهی که برای کتابداران در کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید بهشتی برگزار شد، کارگاه «فناوری های نوپدید در کتابخانه ها» بود.

این کارگاه روز های ۲۵ و ۲۶ تیر ۱۳۹۲ در محل کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید بهشتی با تدریس مهندس عمار جلالی منش، عضو هیات علمی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران، برگزار شد. مهندس عمار جلالی منش فناوری های نوپدید در کتابخانه ها را در سه مقوله اصلی فناوری های سختافزاری، فناوری های نرم افزاری و نرم افزارهای اجتماعی تبیین کرد.

وی در تبیین کاربردهای فناوری آر.اف.آی.دی. گفت: شاید بتوان بیش از ۲۰۰۰ کاربرد مختلف از آن را یاد کرد. یکی از پر کاربرد ترین خاستگاه های آر.اف.آی.دی.

در کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید بهشتی دو کارگاه «فناوری های نوپدید در کتابخانه ها» و کارگاه «نقش کتابدار در معماری اطلاعات پورتال کتابخانه» برای کتابداران کتابخانه های دانشگاه برگزار شد.

کارگاه دو روزه «نقش کتابدار در معماری اطلاعات پورتال کتابخانه» ۱۷ و ۱۸ تیر و روزهای ۲۳ و ۲۴ تیر ماه ۱۳۹۲ برای دو گروه از کتابداران دانشگاه شهید بهشتی در کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید بهشتی برگزار شد.

مهندیس محمد هرندي پور، مدرس کارگاه دو روزه «نقش کتابدار در معماری اطلاعات پورتال کتابخانه» بود. وی در اولین روز از برگزاری این کارگاه پس از تعریف و تبیین مفهوم پورتال، درخصوص پورتال کتابخانه ای گفت: پورتال های کتابخانه ای مجموعه هایی هستند که امکانات لازم برای تهییه، سازماندهی، دسترسی، جستجو، استخراج، تفسیر، انتقال، نگهداری و انسجام منابع اطلاعاتی را فراهم می آورند، به نحوی که این منابع با وجود سطوح دسترسی به سادگی در دسترس باشند. پورتال کتابخانه، نقشی کلیدی در توسعه کتابخانه دارد و از همه منابع کتابخانه ای به شکل چاپی، میکرو (فیلم و غیره) و الکترونیکی (هم دیجیتالی خالص و هم برگردانده شده به شکل دیجیتالی) تشکیل شده است.

تفاوت های اساسی پورتال و وب سایت، کارکردهای پورتال، دلایل نیاز به پورتال، معماری اطلاعات، نقش کتابدار در معماری اطلاعات، روش های شناسایی

^۱. کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع رسانی

تصویب دوره دکتری علم اطلاعات در
دانشگاه آزاد واحد شمال تهران

سرپرست کمیته برنامه ریزی علم اطلاعات و دانش
شناسی از تصویب برنامه دوره دکتری علم اطلاعات و
دانش شناسی برای دانشگاه آزاد واحد شمال تهران
خبر داد.

دکتر جعفر مهراد، سرپرست کمیته برنامه ریزی علم
اطلاعات و دانش شناسی و رئیس کمیسیون گسترش
تخصصی علوم انسانی وزارت علوم، با اعلام این خبر
به لیزنا افzود: این پرونده که با امضای معاون محترم
آموزشی دانشگاه آزاد به وزارت علوم، تحقیقات و
فناوری ارسال شده بود شرایط لازم برای این دوره و
برابر با آئین نامه تاسیس دوره های دکتری اقدام شد.

وی تأکید کرد: البته در کمیسیون تنها با جذب یک
دوره دانشجو برای این دانشگاه موافقت به عمل آمد و
جذب دانشجو برای سال های بعد به ارزیابی کیفیت
تدریس در این دانشگاه موکول شد. ضمناً، مقررات
گردید که این واحد تنها در شرایطی مجاز به تاسیس
این دوره خواهد بود که از برنامه جدید دوره دکتری
با گرایش بازیابی اطلاعات و دانش در برگزاری این
دوره استفاده کند.

دکتر مهراد در پایان افzود: اجرای این دوره مشروط
به تصویب و امضای مقام عالی وزارت می باشد.

منبع: لیزنا <http://www.lisna.ir>

صنعت حمل و نقل است. از جمله کاربردهای جالب
فناوری آر.اف.آی.دی کاربرد وسیع آن در
کتابخانه های بزرگ می باشد که از مزایای آن
جلوگیری از سرقت کتابهای موجود، اجرای سیستم
خودکار بازگشت و حتی خروج کتابها از کتابخانه و
پیگیری و کنترل چیدمان صحیح کتابها در
قفسه های مربوط به خودشان است.

کاربردهای اُ.سی.آر یکی دیگر از مباحثی بود که به
عنوان یکی از فناوری های نرم افزاری در این کارگاه
بدان پرداخته شد. مهندس جلالی منش گفت: از
کاربردهای این نرم افزارها تبدیل حروف و نوشه های
خطی، به خط بریل (مخصوص نابینایان) است، به
این ترتیب همه نوشه های بشر توسط نابینایان قابل
خوانده شدن گردیده است.

مدارس کارگاه در محور موضوعی دیگری در خصوص
زبان استاندارد XML گفت: ایکس.ام.آل نام مجموعه
ای از روش ها است که توسط آن می توان اطلاعات
گوناگون را در درون فایل های متñی ذخیره کرد
عضو هیأت علمی پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات
ایران درباره وب سرویس ها و RSS و پادکست و
کاربرد آن در کتابخانه توضیحاتی داد. علاوه بر این،
در این کارگاه درخصوص ویکی ها و وبلاگ ها و
شبکه های اجتماعی توضیحاتی ارائه شد.

داده کاوی مبحث پایانی این کارگاه بود که مهندس
جلالی منش درباره آن گفت: داده کاوی می تواند
برای پاسخ دادن به یک سوال خاص مربوط به
کتابخانه و نیز برای کشف روندهای عمومی که به
تصمیم گیری کمک می کنند، استفاده شود.

لازم به ذکر است، این کارگاهها دومین دوره از
مجموعه کارگاههای آموزشی است که کتابخانه
مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه شهید بهشتی با
همکاری مدیریت برنامه، بودجه و تحول اداری، در
راستای اهمیت آموزش مداوم و ضمن خدمت
کتابداران دانشگاه، برگزار کرد.

پیش از این نیز کارگاه «مجموعه سازی منابع چاپی
و الکترونیکی» در کتابخانه مرکزی دانشگاه شهید
بهشتی برگزار شده بود.

جدول الف. ارزیابی LEED از کتابخانه دانشگاهی KOLLIGIAN LIBRARY DOTTIE&LEO

شاخصه ای امتیاز دهنده			شاخصه ای امتیاز دهنده		
امتیاز	شاخصه	٪	امتیاز	٪	
الزامی	ذخیره و جمع آوری مواد قالب بازیافت	1	الزامی	جلوگیری از تولید آلودگی توسط فعالیت ساخت و ساز	1
	استفاده مجدد از ساختمان با نگهداری دیواره ها و کف های موجود	2		انتخاب درست سایت	2
	استفاده مجدد از ساختمان با نگهداری عناصر غیر سازه ای داخل ساختمان	3		دستیابی به تراکم بهینه در محیط های ساخته شده و مجاورت با شبکه خدمات شهری	3
	مدیریت پسماندهای حاصل از ساخت و ساز	4		بازسازی سایت های آسیب دیده و آلاینده محیط زیست	4
	استفاده مجدد از مصالح و محصولات به کار رفته در ساختمان	5		تامین دسترسی مناسب به سیستم های حمل و نقل عمومی	5
	استفاده از مصالح بازیافتی	6		تامین فضا برای قرار دادن دوچرخه و ایجاد فضاهای تعویض لباس	6
	استفاده از مصالح و محصولات محلی و بوم آورده	7		استفاده از خودرو های با آلایندگی کم	7
	استفاده از مواد و مصالح با سرعت تجدید بالا	8		ایجاد ظرفیت پارکینگ خودرو مناسب	8
	استفاده از چوب سالم و با کیفیت	9		محافظت یا بازیابی محل زندگی حیوانات	9
	دستیابی به حداقل کیفیت مطلوب هوای داخل ساختمان	1		به حداقل رساندن محوطه و فضای باز	10
	کنترل میزان دود سیگار منتشر شده در محیط	2		مدیریت کمی آب باران	11
	نصب سیستم های اندازه گیری دی اکسید کربن موجود در هوای خروجی ساختمان	3		مدیریت کیفی آب باران	12
	افزایش سیستم تهویه	4		جلوگیری از پدید آمدن چزیره های گرمابی در بام ساختمان	13
	مدیریت کیفیت هوای داخل ساختمان در زمان ساخت	5		جلوگیری از پدید آمدن چزیره های گرمابی درغیر بام ساختمان	14
	مدیریت کیفیت هوای داخل ساختمان قبل از بهره برداری	6		کاهش آلودگی های نوری	15
	استفاده از مواد با میزان آلایندگی اندرک-چسب ها و درزیندها	7		کاهش مصرف آب	1
7			8		۳
کیفیت هوای داخل ساختمان			شاخصه ای امتیاز دهنده		شناخته اصلی
امتیاز	شاخصه	٪	امتیاز	٪	کسب شده

جدول الف. ارزیابی LEED از کتابخانه دانشگاهی KOLLIGIAN LIBRARY DOTTIE&LEO

1	استفاده از مواد با میزان آلایندگی اندک- رنگ ها و پوشش ها	8			صرفه جویی در مصرف آب سیستم های آبیاری	2	
1	استفاده از مواد با میزان آلایندگی اندک- کف سازی	9			بازیافت فاضلاب یا استفاده از فناوری های خلاقانه	3	
1	استفاده از مواد با میزان آلایندگی اندک- فرآورده های چوبی	10			کاهش بیشتر مصرف آب	4	
1	کنترل آلاینده های شیمیایی و بیولوژیک و ذرات خطرناک در فضای داخل ساختمان	11			حصول اطمینان از صحت عملکرد سیستم های انرژی در ساختمان	1	
	کنترل پذیری سیستم های نورپردازی	12			صرف انرژی حداقل در ساختمان	2	
	کنترل پذیری سیستم های حرارتی	13			جلوگیری از تقلیل لایه اوزون از طریق تجهیزات سرمایه	3	
1	طراحی سیستم آسایش حرارتی	14			بهینه سازی مصرف انرژی در ساختمان	4	
1	ممیزی سیستم آسایش حرارتی	15			استفاده از منابع انرژی تجدیدپذیر در محل	5	
1	تامین نور طبیعی	16			حصلو اطمینان بیشتر صحت عملکرد سیستم ها و عناصر ساختمانی	6	
	تامین منظر مناسب	17			جلوگیری کامل از تخریب لایه اوزون از طریق تجهیزات سرمایه	7	
3	نوآوری در طراحی	1	4	نوآوری در طراحی	سنجه و ممیزی مصرف انرژی در ساختمان	8	
1	طراحی همگام با Leed	2			استفاده از انرژی های سبز	9	
	اهمیت به اولویت های منطقه ای و محلی			اولویت های منطقه ای			12

انرژی
سبز